

POKROK ZÁPADU

PUBLISHED WEEKLY

Entered at the Post Office at Omaha, Neb., as second class mail matter.

Published by Pokrok Publishing Co., 1309-1311 Howard St. — Tel. 2913.

Subscription by mail — \$1.00 per year.

Vydává:

YDAVATELSKÁ SPOL. POKROKU, VÁC. BUREŠ, ředitel.

1309-1311 Howard St. — Telefon 2913.

Předplatné ... \$1.00 na rok. Do Čech \$2.00 na rok.

Adresujte jednoduše

POKROK ZÁPADU, OMAHA, NEB.

Omaha, Neb., 6. listopadu 1907.

Osmý listopad.

Ten osmý listopad vždy smutně tak se vrací, když s pokosených lad květ poslední se ztrácí a zaměná je planina, však srdce, srdce vzpomíná.

Jak v bouři zimavé list rudý sypon buky na pole krvavé ty české lehly pluky a udeřila hodina, však srdce, srdce vzpomíná.

Meč zlomen, do lůna si země vzała reky, a síra koruna a žezlo dlouhé věky se pavučinou opíná, však srdce, srdce vzpomíná.

A v osmý listopad přes Prahu zaměřenou, když půlnoční je chlad, se české pluky ženou. Jen mžik, a zmizí vidina, však srdce, srdce vzpomíná.

*Jos. V. Sládeček.

Horo, Horo Bílá...

K OSMÉMU LISTOPADU.

Ne! my nepříšli sem chabě sklánět šíje ní roucha smuteční si s těla rvát a trhat — my věru nebudu tu proudem slzí mrhat né na tu pláň Bílou jsme příšli na pašje! J. Havlíček.

Nad západem na několik okamžiků zasvitlo slunce a několik krvavých záblesků zatetelilo se po zvadlých křovinách, uschlém, tu zažloutlém, jinde zakrvavěném listoví a na holých jeřabinách, jež zasvítily chomáči svých rudých plodů. Jen na několik chviliek ukázala se tragika umírání v jasnějších barvách. A potom šedivé schumle mlh zase pohltily rudé zářasání sluneční a na rozlehlou pláň bělohorskou rozlilo se večerní přišelí...

A sotvaže první soumrak snesl se nad sesmutnělou plání, rozlehla se krajem teskná píseň, již zpívaly nesčetné davy, které v jeden moený proud sraženy ubíraly se po císařské silnici směrem od Břevnova. Na tisíce nás bylo. Osmý listopad připadl tehdy na neděli a proto účastenství bylo neobyčejné. Bylo tu studenstvo, byla tu dělnická mládež, která až hlásila se k různým stranám, šla vedle sebe svorně, aby společně zatruchlila nad zaslou samostatností našeho národa na místě počátku české mizerie.

Silnice duněla pod ráznými kroky davů a pod kopyty koní jízdních policistů, kteří v hojném počtu nás provázeli.

Zpívali jsme truchlivou "Kde hrob je náš?" Zpívali jsme z plných hrdel tesknou píseň za asistence jízdních policistů a chocholatých četníků, kteří jako krysy vytvářeli ze svých úkrytů za stromy a křovinami po celé cestě. Jedny a písničky zmlkla a již druhá za-

zněla a bouřlivěji i odvážněji nesla se stichlou krajinou. Lkali jsme svými písněmi nad truchlivými stránkami naší historie a srdce krvácela nám při těch smutných slokách... Pěstě však se svíraly a duše se chvěly odbojem. Rádi bychom si byli zanotovali některou z těch odbojnějších, leč věděli jsme dobře, že by po té zakročila policie a sotva bychom potom došli na pláň bělohorskou v tak mohutném síku.

Pojednou před očima vyrostla nám zamřzená, smutná rovina bělohorská. Mlhy temněly a odkudsi od Ruzyně zavál k nám chladný, podzimní vítr. Všechno kolem jakoby sesmutnělo, ba zdálo se, že i křoviny a holé stromoví kolem rovněž truchlí s námi.

Na ráz všechny hlavy se obnažily a umkl zpěv. Šli jsme tiše, beze slova a se zatajeným dechem po té půdě, krví zbrocené, kde v vzplanutí posledních sil uštváný a utýraný národ bojoval za svoje bytí proti hordám nepřátel, sehnáný z Bavor, ze Španěl a ze všech ostatních koutů střední Evropy.

Těla naše, sražená v jeden sík, pohybovala se volně ku předu, ale duše toulala se tam kdesi v minulosti, v těch smutných dobách, jež pro národ náš měly tak smutné následky. Zdálo se nám, že všechno jako tehdy leží nám před očima. Kolem tekou rudé potoky drahocenné české krve, planina hemží se pobitými. Vedle té rudé, zácerenalé barvy krve převládá barva bělomodrá, barva to zbabělého krále Fridricha. Duše se nám bouřily při těch vzpomínkách...

S jakou radostí tehdy vítali Čechové nového krále, netušíce, že ukáže se králem špatným a zbabělým. Poprvé uvítali jej Čechové také na Bílé Hoře. Král s královnou přijali uvítání direktorů zemských na bělohorské planině, po té ve Hvězdě trochu pojedli a pak ubírali se k městu pražskému. Tam, kde národ poprvé vítal svého krále, za krátký čas dokrváceli nejlepší synové národa, mezitím co král na hrade pražském hodoval a se veselil. Přišli mu tehdy vstříci s láskou a oddaností lidu a on si jí nevážil. Nesnažil se odměnit ji ničím. Přišli s nadějí v lepší život, jak nejlépe vyjadřovala píseň, k jeho uvítání složená:

A protož, králi Fridriše, prosíme, jak můž nejvýš vyžeh nepřátele z vlasti a neděj jim více krásti, ať volnou svobodu máme, pod obojí přijímáme, tělo, krev Pána Ježíše, způsob to, králi Fridriše!

Král nadějí těch nespínil. Lehkomyslný povahou, lehkomyšlně vládl. A proto tak smutně skončila česká samostatnost...

Národ byl ubit, ušlapán. Po bitvě na Bílé Hoře vypil kalich utrpení a béd do dna. Národ zmlátněl a zbytky jeho s resignací oddávaly se svému osudu. A nebylo tu nikoho, kdo by byl věřil v lepší budoucnost, kdo by byl se vzehopil a pustil se v boj o ten kus svobody...

Dlouho trvalo to živoření zhanobeného a pošlapaného národa. Ale přece jen lid zase byl vzkřísen a poněmáhla začal si uvědomovat, že je oprávněn k životu jako národové jiní. Co bylo platno, že zadržovali jej v postupu, co bylo platno pronásledování buditelů, národ na své cestě zastaviti se už nedal...

Pravda, není volno v Čechách ještě dnes! Ale přece jen je volněji než bývalo, díky těm, kteří dovedli si urvat kus té svobody, již budili a srdce i duši bouřili...

Přešli jsme v smutném utišení pláň. Na rtech opět ocitly se nám písně, ale již odvážlivěji.

A tu poprvé zakročila policie. Vjela do davů a smažila se je rozehnat. Částečně se jí to podařilo. Jedna část se oddělila a ubírala se cestou k Ruzyni, a jiná dala se ku Košířům. Srazili jsme se opět v jeden proud a nedbajíc zakřikování chocholatých, odlehčovali jsme si písněmi. Všechny, jež jsme znali, jsme vystřídali. Časem zazněla odbojnější a ta policie hodně dráždila. Dva hoši byli zatčeni hned při první srážce.

Nočním tichem nesla se píseň tehdy zapovězená, rebelantská:

Na staroměstské radnici je plno hovorů — sedí tam redaktor a cikánkou baví se pospolu —

V předu pak notovali si jinou, ne snad tolik státu nebezpečnou:

Po dlouhou řadičku let poslal na onen svět za dosti slušnoučký plat Pipergr, ten pražský kat.

Poslední kšeftiček byk, že v Hoře dva oběsí. V tom pravil sám světa Pán: "Pojd' sem ty Pipergr'e sám!"

Když přicházeli jsme k prvním košířským stavením, policisté stávali se netrpělivějšími. Počali nás rozhánět. Bylo mezi námi tehdy tolik odbojných duší, které nedovedly ustoupit. Mladé hlavy, ale srdce vřelá, pro svobodu zanicená, hotová vždy urvat si kus volnosti, za kus svobody ochotná hned jíti v boj.

A ký div, že když srazili jsme se v mocnější proud a přimknuli k sobě těsně, zanotovali jsme si píseň naděje v lepší, svobodnější chvíle:

Prý s tyrany a zrádci všemi, necht' zhyne zrada v základech — my volný život chceme vésti prostý pout, lži a klamů všech! Nuž, dále jen, dále jen! Náš prapor nad hlavami vlní — nese on, pomsty brou, ždu hněv — své volnosti jen zjev — on radě do krvava vlní, jest na něm omladiny krev...

Tou písní zakončili jsme bělohorské putování. Potom jsme se už rádi rozešli, když již jsme odlehčili svým srdcím. Chodili jsme se na Bílou Horu učit milovat historii svého národa, chodili jsme se tam učit odbojnosti, již tolik je našim lidem potřeba, tam počali jsme milovati volnost a svobodu a lásku k ní odnášeli jsme si do života. Bylo mezi námi tolik vřelých duší, tolik pro pravdu zanicených srdcí! Tolik doutnalo v nich nadějí, tolik háralo v nich myšlenek, jež ústa nedovedla vyjádřiti. Dovedli jsme tehdy cítit s utlačovanými! Dovedli jsme také pro tu sloku volné písně trpět! Snad i nyní chodí se na pláň bělohorskou uctívati památku těch, kteří druhdy vykřáceli pro vlast. Vím však, že nyní chopily se věci politické organizace, které hledí z toho těžiti. Dříve tomu tak nebylo. My chodili tam, abychom demonstrovali proti všemu, co tíží člověka a lidský mozek. Nám myšlenka a lidskost byla nad všechno politické strannictví. Proto ty smutné poutě v sobě měly tolik krásy, odvahy a síly a proto na ně tak rád vzpomínám...

Otakar Charvat.

MATICE VYŠŠÍHO VZDĚLÁNÍ A JEJÍ NEPŘÁTELE.

Podává V. Šimek.

II.

První článek byl uveřejněn pod oblažením "Matice V. V. a Západní Česko-Bratrská Jednota" dne 17. října. Ostatní články budou následovat týdně.

Matice Vyššího Vzdělání vzala svůj původ v skutečné potřebě našeho lidu. V posledních několika letech počet českých studujících ovšem stále vzrůstal, avšak ne v

poměru k počtu krajanů našich v Americe.

Omlouváme si to jak chceme, pravdou zůstává, že náš lid nejevle a dosud nejví, ten zájem ve vyšším vzdělání, kterého nevyhnutelně potřebuje, má-li zaujmouti důstojné postavení v Americe a ve vzdělaném světě. Jen duševními výkony vyniká národ, a ty jsou možny v nynější době pokroku jen za pomoci vyššího vzdělání.

Měli jsme vždy hojnost schopné mládeže, avšak rodiče jí nedali, kromě v řídkých případech, příležitosti k lepšimu vzdělání. Někteří ze zámožnějších nedbali, myslíce, že úplně vykonali svoji povinnost, když se dětem postarali o jakési hmotné dědictví. Jiní měli síce dobrý úmysl, avšak nepochopili, že vzdělání v obchodní škole aneb v menší nororálce nijak nevyhovuje, že poskytuje pouhé řemeslo bez širšího duševního vývinu, který tvoří pravé vzdělání.

Mimo těch zámožnějších pak byli ti, kteří nemohli nastoupiti žádoucí dráhu pro nedostatek prostředků a mnohá schopná síla byla ztracena.

Abyste tím, kteří prostředky mají ukázala pravá cesta k nabytí vzdělání, a těm, kteří prostředků postrádají, poskytl se potřebná pomůcka, založena byla Matice Vyššího Vzdělání, — a jest to potěšujícím úkazem, že do velké míry vyplnila svůj úkol, ačkoli mohla mnohem více vykonati, kdyby náš lid lépe pochopil důležitost a dosah jejího působení.

Nalezli se někteří rodáci, kteří odporovali Matice na základě poctivého domnění, že poskytování půjček snad nepovede k žádoucí neodvislosti a sebedůvěře, ale jak jsem již upozornil, Matice nepokytuje almužnu, ale půjčku, která bude navrácena, aby sloužila opět a opět svému vznešenému účelu. Následovně nesou ti, kteří půjčky obdrželi hned na prahu svého působení, břemeno vážné povinnosti, a vědomí toho, jakož i pocit vděčnosti, je budou pobídat k větší pili a výdatnější činnosti.

Bylo by ovšem dobře, kdyby si mohl každý sám pomoci, avšak není to možné. Zkoušel jsem to dost dlouho bez pomoci, a kolik je těch Čechů, kteří zde v Americe za těch okolností se vzdělali? A jest to konečně plynutím sil, neb začátečník poslouchá, nemaje dosud vzdělání, může vykonávat jen méně placenou práci, kdežto, když jsou jemu půjčeny prostředky k studiu, může pak získati lepší postavení a rychleji ušetřiti potřebnou částku. Vím ze zkušenosti, jak těžce se scházejí peníze na začátku studií, a nepřeju nikomu podobné dříní, jehož jeden výsledek bylo po mnoho roků podkopané zdraví, a druhý bude snad valně zkrácený život. Proto s radostí jsem se uchopil příležitosti, kterou první p. W. F. Severa svým darem poskytl, a s hlubokým zájmem jsem se účastnil založení Matice Vyššího Vzdělání, přinášeje mimo svého hmotného příspěvku, své mnohaleté učitelské zkušenosti.

Poznal jsem síce z dřívější zkušenosti, že máme mezi sebou vždy mnoho bořitelů a málo stavitelů; očekával jsem, že tu a tam jednotlivci soukromě projeví nepřítel, ne-li nepřátele; a očekával jsem do jisté míry nepřátele aneb netečnost těch, kteří buď nemohou aneb nechťi pochopiti důležitost vyššího vzdělání pro náš lid. Ale neočekával jsem, že se naleznou lidé, kteří by přičítali našemu lidu netečnost aneb neuvědomělost do té míry, že by opovážili se veřejně drze útočiti na podnik, o němž jsem přesvědčen, že jest nejprospěšnějších zveřejněných, již dosud Čechové američtí měli příležitost po-

skytnouti své podpory. S hanbou však dozrávám, že jsem se mylil, a že skutečně lidé takoví se nalezi, a že tu a tam se nalezi i rodáci, kteří přiložili viru zřejmým nepravdám těchto útočníků.

Nemám v úmyslu obnovovat staré spory, — pánové ti dosud při každé příležitosti útočí na Matice a nemůže tudíž býti řeč o "obnovení" sporu, — chej však jednou pro vždy postaviti v pravé světlo pohutky, kterými jsou ovládnuti ti, kteří zaujali nepřátelské stanovisko vůči Matice.

Není potřeba snad upozorňovati českou veřejnost na to, že hlavní útoky na Matice měli svůj původ v osobním nepřátelství proti panu Severovi, k němuž se později přidružilo osobní nepřátelství proti jiným členům výkonného výboru.

Pan Severa hned z počátku poskytl skvělý příspěvek, který umožnil zahájení činnosti Matice, avšak dnes jeho příspěvek netvoří více většinu kapitálu našeho.

Nepřátelé její roztrušují domněnku, že Matice jest soukromým podnikem p. Severy, že on z ní těží, a že ostatní členové, a zvláště členové výkonného výboru, jsou jaksi od p. Severy odvislí, aneb jemu zavázáni, a do té míry lživou tuto domněnku rozšiřovali, že i časopisy a jednotlivci jinak přátelští, jí do jisté míry přikládali víry.

Domněnka tato jest úplně bez podstaty. Pokud se ostatních členů výkonného výboru týče, vím, že ani jedinký není od p. Severy odvislý. Místopředseda a tajemník, pokud vím, nemají a neměli s ním vůbec obchodního spojení a účetník, co právník, zastupoval již nejednou zájmy jemu nepřiznivé.

Abyste podkopali důvěru v moji upřímnost, rozšiřovali o mně tuto pověst zvláště pilně, a p. F. W. Slapnicka, snad mimo jiných, se docela opovážil rozšiřovati domněnku, že jsem od p. Severy obdržel jakési akcie, neb něco podobného.

Skutečnost tato jen dokazuje do jaké zločinné krajnosti se vrhají nepřátelé ti v slepé své vášni. S p. Severou jsem neměl, nemám, a neočekávám, že kdy budu mít, jakéhokoliv obchodního spojení, a dříve nežli založena byla Matice, jsem s ním vůbec přišel velmi málo do styku. Obvinění, že jsem byl snad jaksi zakoupen, mně neškodí, ukazuje toliko, co mají v myslí ti, kteří mně takto obviňují, a co by sami učinili, kdyby k tomu dostali příležitost!

Několiakrát styk v Matiční práci mně přesvědčil o upřímnosti a poctivé snaze p. Severy v podniku tomto. Útoky na něho činěné mají svůj původ buď v závisti, že propávil v obchodě, aneb v osobním nepřátelství. Hlavní příčina mistního nepřátelství, mimo závisti, byla skutečnost, že se "neukazoval" dost ve "společnosti", totiž po hospodách a při zábavách. Kdyby na místě rozdáván tisícovek na vzdělávací účely byl probil každý rok alespoň nějakou stovku v Kirehnerově hospodě, hlavním stánku cedar-rapidských nepřátel Matice, byl by dnes u některých nynějších útočníků tím nejvýhodnějším člověkem v Cedar Rapidších, byt by při tom byl klesl na mravní i hmotný stupeň některých těchto útočníků.

Jest zajímavo, že když kdysi několik cedar-rapidských občanů se dalo svěsti k podepsání jakéhosi prohlášení proti Matice a p. Severovi, celá čtvrtina jmen podpisovatelů patřila českým hospodákům! Aby ukoujili svoji zášť, tu vrhli se nepřátelé tito i na Matice, a na každého, kdo jakýmkoliv způsobem přišel s p. Severou do přátelského styku. I na vynikající rodáky, kteří navštívili Cedar